

# HANIM: UZAKLARDA KALAN İSTANBUL'UN MASALI

Volkan Topalak

■ Hayatın yapayalnız bıraktığı Olcay Hanım kansere yakalandığını ve ölümün yavaş yavaş kendisini teslim aldığını öğrendiğinde üzüldüğü tek şey kedisi Hanım'ın ne olacağıydı. Açılıştta, Ahmed Adnan Saygun'un *İnci* adlı muhteşem piyano eseri eşliğinde acılı, ürkek yaşı geçkin bir kadının elindeki kafeste tuttuğu bembeyaz kedisiyle birlikte İstanbul sokaklarını adımladığı görülür ve artık uzaklarda kalan İstanbul'un son masalı başlar.

Geçtiğimiz yıl peş peşe kaybettiğimiz Yıldız Kenter ve Eşref Kolçak'ın başrollerini paylaştığı *Hanım*, 1988 yapımı bir Halit Refiğ filmi. Senaryoda Halit Refiğ ile birlikte Nezihe Araz'ın da imzası var. Halit Refiğ'e 26. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü kazandıran Hanım, Türkiye'nin ve dünyanın yeni bir döneme girdiği, o zamana kadar kabul görmüş pek çok iyinin yıprandığı, şehirlerin ve hayatın hızla yozlaştığı bir dönemi, seksenlerin sonunu başarıyla perdeye yansıtmış. 2019 Mayıs ayında Youtube'a yüklenmemiş olsaydı haberimiz bile olmayacaktı belki de. Öyle köşesine çekilmiş, pek az insanın hatırladığı, iyi bir film olarak kalacaktı. Fakat dünyanın en büyük video paylaşım sitesine düşünce, filmin üzerindeki toz kalktı ve adeta tekrar ışıldamaya başladı. Hele bugün yozlaşmanın, kültürsüzleşmenin ve yabanileşmenin ferishtahını yaşarken otuz yıl önceki bu eserin değeri iyice ortaya çıkıyor. Hanım, günümüzde artık sıradanlaşan bayağılığın hâlâ ayıplandığı ve azınlıkta olduğu bir zamana ait. Evet, görgüsüzlüğün ayıplandığı, asaletin ürkek ama özgürce sokaklarda kol gezdiği günler gördü Türkiye. Aristokratik bir asalet değil elbette sözü edilen. Hangi gelir grubundan veya sosyal sınıftan gelirse gelsin hemen herkeste bir şekilde bulunan terbiye ve nezakettir söz konusu olan. Şimdiki gibi kaba, kendini ifade edemeyen ve cahil yığınların henüz yığın olmadığı ancak ilk nüvelerinin atıldığı günlerin İstanbul'unda bile kendini topluma

yabancı hisseden Olcay Hanım'ın (Yıldız Kenter) tek dostu olan kedisi ve her hafta kapısını piyano dersleri için çalan öğrencisi Canan'dır. (Pamira Bezmen)

Bir yalnızlar resmigeçididir *Hanım* filmi... Zamana yenik düşenlerin yalnızlığıyla örülü bir hikâyedir. Kocasını yıllar önce Dumlupınar denizaltı kazasında kaybeden Olcay Hanım yalnızdır. Köhnemiş gemisi sürekli arıza çıkartan Necip Kaptan (Eşref Kolçak) da öyle. Filmin en başarılı oyuncularından olan kedi hanım da yalnızdır. Olcay Hanım'ın piyano öğrencisi Canan yaşlıları popüler müzikle transa geçerken klasik müziğe, piyanoya heves ettiği için yalnızdır. Olcay Hanım'ın aramaz sormaz kızı Ülkü de (Fatoş Sezer) yalnızdır. Kendini yalnız hissettiği evliliğini oğlu pahasına yıkmış ve pop müzisyeni Ender'i (Cem Özer) tercih etmiştir. Filmdeki herkesin yalnızlığına inat seyirci kendini yalnız hissetmez. Çünkü bütün kahramanlar bir şekilde gelip insanın kendi yalnızlığına ortak olurlar.

Filmin bir diğer yalnızı ise evinde onlarca kediyle birlikte yaşayan Madam Siranuş'tur. Son çare olarak kedisini ona bırakmaya karar verir Olcay Hanım. Fakat son İstanbul Ermenilerinden biri olan Madam Siranuş (Ani İpekkaya) şehri terk edip Amerika'ya oğlunun yanına gitmiştir. Çünkü bu şehir artık ona da yabancı belki de düşman gelmektedir. Artık yalnızlaşan, ıssızlaşan, renksizleşen ve acımasızlaşan İstanbul'dur. Siranuş gider, belediye kedileri zehirler. Sıra İstanbul'a gelmiştir! Zaten film boyunca hava hep kapalı, deniz ve gökyüzü alabildiğine gridir. Soğuktur. Güneşi filmin sonuna doğru birazcık görebiliriz.

Türkiye'nin ve özelde İstanbul'un geçirdiği değişimi bu karakterler üzerinden yansıtmaya çalışan filmin bunu yaparken ağırlıklı ve gereksiz duygusallığa başvurmaması onu kaliteli yapan bir başka unsur. Kimse "neden böyle oldu?" diye dövünmüyor. Hüzünlendiriyor ancak bu hüznün dik başlı bir yanı da var. İstanbul'un günden güne yok oluşunu o kendilerine has vakarla karşılıyorlar. Bu duygu Necip Kaptan'ın yâreni Poyraz Baba (Orhan Çağman) karakterinde ete kemiğe bürünüyor. Bir sahnede gemisinin çürüğe çıkartılmasına içerlemiş olan Kaptan'a "Barışacaksın, başa çıkamadığın her olayı kabul edeceksin, barışacaksın çare yok" diyerek bütün bu değişimin, sürüklenişin ve yok oluşun karşısında gerçekçi olmaya ama boyun da eğmemeye çalışıyor.

Bugün otuz yıl öncesinden çok daha hızlı ve çok daha etkili bir değişim yaşanıyor. Sadece Türkiye'de de değil bütün dünyada. Bir zamanın en aykırı müziğini temsil eden Pink Floyd'un "klasik" sayıldığı bir dönemdeyiz artık. Değerler öyle hızlı aşınıyor ki popüler müziğin bile soluğu yetmez karşı durmaya. İstanbul önce insanlarını sonra da kendisini kaybetti. Bu konuda herkes hemfikir. İstanbul'u İstanbul yapan insanlar onu bir bir terk edip gittiler. Yüzlerce yıldır taş sokaklara, çarşılarına, köprülere ve boğaza kokusu sinmiş Rumca, Ermenice seslenişler kesildi. Sonra toprağında tutunamayan milyonların akın ettiği güzelim şehir yavaş yavaş gecekonduya, yozlaştı. Tek derdi karnını doyurmak olunca insanın o istemsiz vahşetin saltanatı başladı. İstanbul bunu yaşadı, ya-

---

şıyor. Gecekonducular vurguncu müteahhite verildi kat karşılığı. Şehir kültürü, hemşehriciliğin enkazı altında ezildi. “Her koyun kendi bacağından” derken İstanbul kurban edildi. Ekonomi büyüdüğü(!) gecekonducuların yerini pıtırak gibi biten apartmanlar, siteler aldı. Türkiye’de ekonominin büyümesiyle ülke toprakları üzerindeki beton miktarı arasında doğru orantı vardır! Koskoca şehir betona gömüldükçe gömüldü. Olcay Hanım, Necip Kaptan, Poyraz Baba, Madam Siranuş hepsi çok uzaktalar artık. Öyle uzaktalar ki yirmi otuz değil sanki bin yıl gibi geliyor. İstanbul’a ısrarla *İstanbul* diyen insanlar artık yoklar, şehir kimliğini yitirdi.

O iyi insanlardan, o güzel zamanlardan, o rengârenk günlerden geriye bir tek kedileri kaldı İstanbul’un. Film bunu bilerek mi bir kedinin etrafında örmüştü hikâyesini bilemeyiz. Olcay Hanım’ın vedasından sonra Necip Kaptan sokakta yağmurdan sıırıslıklam olmuş Hanım’ı, paltosunun içine soktu ve çıkıp gitti kadrardan. Belki de bütün o değerler, o iyi insanlar ve hatta İstanbul da o paltosunun içine sığmıştır kim bilir?

Belki de Vedat Türkali haklıdır... Belki gerçekten de “*boşuna çekilmedi bunca acılar!*”

**Filmin Youtube Bağlantısı:** <https://www.youtube.com/watch?v=F44XuKOKPNw&t=928s>

**Sinematürk Sayfası:** <http://www.sinematurk.com/film/3660-hanim/>